

направленная на сохранение и укрепление его здоровья; рассматривается проблема формирования здорового образа жизни студенческой молодежи, которая является динамическим процессом, неотъемлемой составляющей процесса социализации, а потому представляет собой систему целенаправленных и стихийных воздействий на личность, обуславливающих высокий уровень сформированности ее здоровьесберегающей компетентности, положительного отношения к себе, собственной жизнедеятельности и окружающей среды.

Ключевые слова: здоровье, здоровый образ жизни, факторы здорового образа жизни

FORMING A HEALTHY LIFESTYLE OF STUDENTS: PSYCHOLOGY FACTORS

L. M. Omelchenko

Abstract. The paper aimed at substantiating the concept of health. The concept of a healthy way of life is defined as a system of activity aimed at preserving and strengthening human's health. The problem of forming a healthy lifestyle of student youth is considered. It is seen as a dynamic process, integral part of the process of socialization, and therefore as a system of purposeful and spontaneous impact on the personality that predetermines a high level of health competence, positive attitude towards themselves, own livelihoods and the environment.

Keywords: health, healthy lifestyle, factors of a healthy lifestyle

УДК 378.147

СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Я. І. Калмикова, аспірант кафедри педагогіки*

*Національний університет біоресурсів і
природокористування України*

Анотація. Подано обґрунтування визначень понять «компетентність», «компетенції», «професійна компетентність», подано структуру професійної компетентності майбутнього фахівця.

Ключові слова: компетентність, компетенції, структура професійної компетентності майбутнього фахівця, компоненти професійної компетентності

* Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. М. Буцик.

Актуальність. З кожним днем Україна набуває якісних змін: реформування сільського господарства, стрімкий розвиток в науці, модернізація техніки, інноваційні технології виробництва. Це пояснює необхідність пошуку освітянами оптимальних та ефективних шляхів підвищення рівня професійної підготовки майбутніх фахівців в різних галузях.

Сьогодні наша держава потребує висококваліфікованих, конкурентоспроможних випускників, які будуть працювати у нових соціально-економічних умовах, приймати правильні рішення в нестандартних ситуаціях, досконало володіти сучасними технологіями виробництва, бути компетентними фахівцями свого профілю.

Актуальність проблеми полягає у визначенні структури професійної компетентності, що зумовлено сучасними вимогами ринку праці до майбутніх фахівців, які повинні володіти не лише необхідними знаннями, вміннями та навичками для здійснення професійної діяльності, але й бути здатними до збереження і примноження культурних, етичних і наукових цінностей суспільства.

Отже, з метою визначення оптимальних шляхів підготовки компетентних фахівців, актуальною постає проблема визначення структури професійної компетентності майбутнього фахівця.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Означена проблема формування професійної компетентності, окремі її аспекти знайшли висвітлення у наукових працях вчених: компетентність як рівень кваліфікації фахівця (Нікітіна Е., Стрельников В.); професійна компетентність як компонент професіоналізму (Адольф В., Дубасенюк О., Зязюн І., Маркова А., Реан А.); ключові компетенції фахівців (Климов Е., Тализіна Н., Присяжна А.); особистісні характеристики готовності до професійної діяльності (Кандибович Л., Ліненко А.).

Проте у зазначених працях здебільшого немає єдності у визначенні універсальної структури професійної компетентності майбутнього фахівця.

Отже, маємо підстави стверджувати, що існуючий вітчизняний і зарубіжний досвід науковців свідчить про актуальність потреби у розкритті даного питання.

Тому **метою дослідження** є визначення структури професійної компетентності майбутнього фахівця.

Результати дослідження та їх обговорення. Теоретичний аналіз проблеми формування професійної компетентності фахівців потребує також уточнення категорій «компетентність» та «компетенція». Ці поняття в сучасній науковій літературі різняться, тому їх доцільно розглядати й окреслювати по-різному.

Аналіз сучасної соціально-педагогічної літератури з проблеми досліджуваних категорій засвідчив, що «компетентність» є більш

широким поняттям, яке характеризує і визначає рівень професіоналізму особистості, а її досягнення відбувається через здобуття особистістю необхідних компетенцій, що складають мету професійної підготовки фахівця [7].

У законі України «Про вищу освіту» (2014 р.) компетентність визначається як динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [7].

У національній рамці кваліфікацій вказується, що компетентність визначається як здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності і інші особистісні якості [10].

Так, С. Горобець вважає, що компетентність передбачає володіння людиною відповідною компетенцією, яка містить її особистісне ставлення до предмета діяльності. Компетентнісна, в окремій галузі, людина має певні знання та здібності, що надають їй можливість обґрунтовано судити про цю галузь й ефективно діяти в ній [6].

Міжнародний департамент стандартів для навчання, досягнення та освіти (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction) визначає поняття компетентності як здатність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати завдання та роботу, ефективно діяти та виконувати функції, спрямовані на досягнення визначених стандартів у професійній галузі або певній діяльності [8].

Відповідно до визначення Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), компетентність (англ. *competence*) – це «спроможність успішно відповідати на потреби або успішно виконувати завдання» [1].

Науковець І. Буцик характеризує компетентність безпосередньо здатністю і готовністю особистості до здійснення успішної діяльності, оскільки людина може бути здатною до виконання діяльності, але може бути не готова до цього за певних на то причин. Компетентність – це, у першу чергу, якість особистості, оскільки вона визначається специфікою, що відрізняє і особистість, і зазначену якість, від усіх інших. Крім цього, компетентність є інтегрованою якістю, оскільки вона виявляється у її готовності і здатності особистості до здійснення цілеспрямованої діяльності у певній сфері на основі сформованих знань, умінь, навичок, якостей, інтересів та цінностей [3].

Проведений аналіз встановив, що однозначно трактувати концепцію компетентності неможливо. Один з найбільш визнаних міжнародних експертів у цьому питанні Франц Вайнерт стверджує, що немає ані єдиного застосування концепції компетентності, ані широко прийнятого визначення даного терміна.

Теоретичний аналіз проблеми формування професійної компетентності фахівців потребує також уточнення поняття «компетенції» (табл.1).

1. Аналіз поняття «компетенції»

Джерело (автор)	Визначення
Mrowicki. L.	компетенції включають в себе опис основних навичок, знань, ставлень та поведінки, необхідних для ефективного здійснення в реальному житті тих чи інших завдань чи діяльності
Звіт про перевірку сумісності «Рамок кваліфікацій для ступенів закінчення німецьких ВНЗ» з «Рамками кваліфікацій для Європейського вищого навчального простору»	загальні потенціали можливостей та персональних рис особи, які можуть гарантувати припустимо успішні, професійні дії в (невідомих) майбутніх умовах
Hartle F.	характеристики індивідуальності, що вказують на шлях відмінного виконання роботи і включають у видимій своїй частині такі складові, як знання і навички, а в прихованій – риси характеру і мотиви
За результатами досліджень OECD (Definition und Auswahl von Schlüsselkompetenzen. Zusammenfassung) www.oecd.org/edu/statistics/deseco	більше ніж лише знання або когнітивні здібності. Йдеться про здібність справлятися зі складними вимогами, залучати і використовувати в певному контексті психосоціальні ресурси (включаючи когнітивні здібності, установки та способи дій).

За різних поглядів на сутність даної категорії, у більшості визначень наголошується на вмінні застосовувати в реальних ситуаціях набуті знання, спроможності, навички тощо.

Аналіз робіт з проблем компетенцій/компетентності дозволяє виділити судження щодо трактування поняття «професійна компетентність».

Браже Т. вважає професійну компетентність багатофакторним утворенням, що уможливорює успішне виконання професійної діяльності [2].

Горб В. вважає «професійну компетентність» особистісними можливостями фахівця, які дають йому можливість діяти в межах певних професійних обов'язків. [4].

Зязюн І. розглядає професійну компетентність як рівень розвитку професійної самосвідомості, знання конкретного предмету, професійно-значущої якості особистості й індивідуально-типової особливості. На його думку, професійна компетентність поєднує компетентність, особистісну забарвленість і постійне оновлення знань [8].

Ландшеєр В. під професійною компетентністю розуміє систему, яка має такі компоненти: соціальну компетентність (здатність до групової діяльності і співробітництво з іншими працівниками, готовність нести відповідальність за прийняті рішення і зроблені вчинки), спеціальну компетентність (готовність самостійно виконувати завдання, вміння вирішувати типові професійні завдання, оцінка результатів своєї праці, здатність до самоосвіти), індивідуальну компетентність (готовність до постійного підвищення кваліфікації, вміння долати професійні кризи, готовність до реалізації у професійній діяльності) [9].

Узагальнюючи різні наукові підходи можна констатувати, що компетентність – складне й багатогранне явище, яке характеризує здатність людини застосовувати знання та вміння у різноманітних соціальних, професійних ситуаціях, кваліфіковано виконувати певну діяльність, зокрема професійну.

На підставі наведених вище визначень висновуємо, що компетентність повинна відповідати певним напрямам (галузям) професійної діяльності людини і мати структурно-функціональну побудову у вигляді моделей компетентності фахівців.

Аналіз педагогічних джерел надав можливість виявити різноманітні підходи до загальної класифікації структури професійної компетентності фахівця. Так, у загальній структурі професійної компетентності найчастіше виокремлюють комунікативну, психологічну, соціальну, технологічну і мовну складові [5]. Автори ще одного підходу стверджують, що структурними компонентами професійної компетентності фахівця є мотиваційна, предметно-практична (операційно-технологічна), саморегуляції [5].

Науковець А. Хуторський визначає професійну компетентність як сукупність ключових, базових та спеціальних компетентностей, які є ієрархічними рівнями-щаблями і виявляються в усіх компонентах структури професійної компетентності фахівця: професійно-діяльнісному, комунікативному й особистісному [8].

На основі узагальнення літературних джерел з проблеми дослідження даного питання, нами визначено структуру професійної компетентності майбутніх фахівців, яка складається з наступних компонентів: когнітивно-методичний, організаційно-мотиваційний, інформаційно-комунікативний, особистісно-рефлексивний (табл. 2).

2. Структура професійної компетентності фахівця

Компоненти професійної компетентності	Характеристика компонентів
КОГНІТИВНО-методичний	базова система знань
організаційно-мотиваційний	мотивація до ефективної роботи, самоорганізація, позитивне ставлення до професії, робота на результат, визначити свій категоричний імператив
інформаційно-комунікативний	вміння здобувати інформацію та переробляти її відповідно до поставлених цілей та завдань, логічно будувати процес передачі інформації (доступно формулювати питання та відповідати на них)
особистісно-рефлексивний	сукупність особистісних характеристик фахівця, уміння здійснювати самооцінку, самоаналіз та самокорекцію; правильно визначати цілі та трансформувати у конкретні завдання

Висновки і перспективи. На даному етапі нашого дослідження ми визначили структуру професійної компетентності фахівця, яка складається з наступних компонентів: когнітивно-методичний, організаційно-мотиваційний, інформаційно-комунікативний, особистісно-рефлексивний. Проведене дослідження не охоплює повне вивчення проблеми. Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні критеріїв оцінювання складових професійної компетентності майбутнього фахівця.

References

1. OECD. (2005). The definition and selection of key competencies. Executive Summary. Paris: OECD. Available at: <http://oecd.org/pisa/35070367.pdf>.
2. Brazhe, T. (1982). Osnovnyye printsipy sovershenstvovaniya professional'noy kvalifikatsii uchiteley v IUU. Sovershenstvovaniye professional'nykh znaniy i umeniy uchitelya v protsesse povysheniya yego kvalifikatsii [Basic principles of improving the professional qualifications of teachers in the UIA. Improvement of professional knowledge and skills of the teacher in the process of improving his qualification]. Moscow: APN USSR, 18-33.
3. Butsyk, I. (2016). Obhruntuvannya sutnosti doslidnyts'koyi kompetentnosti inzheneriv ahrarnoho profilyu [Essence rationale of research

competence of engineers with agricultural profile]. Scientific Herald of NULES of Ukraine. Series: Pedagogics, psychology, philosophy, 233, 38-45.

4. Gorb, V. (2004). Osnovnaya obrazovatel'naya programma vuza: problemy i resheniya [The main educational program of the university: problems and solutions]. Standards and monitoring in education, 2, 22-34.

5. Gorkunenko, P. (2010). Formation of the professional competence of the teacher of the pedagogical higher educational institution of the I-II levels of accreditation in the context of the European integration. Available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2010_1/Gorkunen.pdf.

6. Horobets', S. (2007). Teoretychni zasady problemy formuvannya profesiynoyi kompetentnosti maybutn'oho fakhivtsya-ekonomista [Theoretical foundations of the problem of forming the professional competence of a future specialist-economist]. Zhytomyr Ivan Franko State University Journal, 31, 106-109.

7. Law of Ukraine «On Higher Education». Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>.

8. Kalinin, V. (2005). Formuvannya profesiynoyi kompetentnosti maybutn'oho vchytelya inozemnoyi movy zasobamy dialohu kul'tur [Formation of professional competence of the future teacher of a foreign language by means of dialogue of cultures]. Zhitomir, 311.

9. Landsheyer, V. (1988). Kontseptsiya «minimal'noy kompetentnosti» [The concept of «minimum competence»]. Prospects. Issues of education, 1, 27-37.

10. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 23, 2011 No. 1341 «On Approval of the National Qualifications Framework». Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-p>.

СТРУКТУРА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СПЕЦИАЛИСТОВ КАК НАУЧНАЯ ПРОБЛЕМА

Я. И. Калмыкова

Аннотация. Представлены обоснования определений понятий «компетентность», «компетенции», «профессиональная компетентность», представлена структура профессиональной компетентности будущего специалиста.

Ключевые слова: компетентность, компетенции, структура профессиональной компетентности будущего специалиста, компоненты профессиональной компетентности

STRUCTURE OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF EXPERTS AS A SCIENTIFIC PROBLEM

Ya. I. Kalmykova

Abstract. The article study definitions of "competence", "competence", "professional competence", given the structure of professional competence of future specialist.

Keywords: competence, competence, structure of professional competence of future specialist, components of professional competence